

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Ioannis Ernesti Schvberti S. Th. D. Et Prof. Primar.
Academ. Helmstad. Abbatis Coenobii Ad Lap. St. Mich.
Sem. Theol. Directoris Institvtiones Theologiae Moralis**

Schubert, Johann E.

Ienae [u.a.], 1759

Caput III. De Officiis Christianorum erga proximum

[urn:nbn:de:hbz:466:1-50801](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-50801)

CAPVT III.

DE

OFFICIIS CHRISTIANORVM
ERGA PROXIMVM.

§. XCIX.

Officia er-
ga alios ge-
neraliora.

Dilige proximum tuum sicut te ipsum.
Hæc regula teste Christo, est summa
totius legis, quatenus officia erga alios de-
finiuit, & æque seruari debet, ac illa alte-
ra de amore Dei. Matth. XXII. 39. Marc.
XII. 31. conf. Rom. XIII. 9. Gal. V. 14. Jac.
II. 8. Quia vero amor est dispositio seu
habitus, ex entis cuiusdam perfectione
voluptatem capiendi, atque hic affectus ho-
minem ad multas alias actiones impellit,
quæ non minus necessariae & præceptæ
sunt, quam amor ipse, multa quoque a-
more isto continentur officia generaliora.
Nam

1. Qui alterum diligit, h. e. perfectio-
ne ejus delectatur, sine dubio bonum esse
judicat, varias perfectiones ab altero pos-
sideri. Hinc neminem in possessione ea-
rum rerum, quæ ad ipsius felicitatem per-
tinent, turbabit, sed potius *suum cuique*
tribuet. Lev. XIX. 13. Deut. XXIV. 14. Luc.
III. 14. Jac. V. 4.

2. *Ex eadem causa abstinebit a lesionibus,*
quæ

quæ sunt actiones, quibus alteri damnum infertur, aut ille quocunque modo imperfectior redditur; Rom. XIII. 10.

3. Cum tamen fieri possit, ut quis alterum lædat, amor autem omnem proximam imperfectionem aversetur, & hinc, quantum possibile est, tollat, Christianus, qui proximum suum diligit, sicut se ipsum, non tantum serio dolebit, si quid damni se aliis intulisse intelligat, sed etiam, quantum poterit, illud rursus abolebit, & pro lesione satisfaciet; Matth. V. 23. 24. Exod. XXII. 1. Prov. VI. 31. Ezech. XXXIII. 15. Luc. XIX. 8.

4. Hæc omnia fieri haud possunt, si ODIVM & INIMICITIA in corde adsint. Odium enim est averlatio Perfectionis alterius; Et inimicitia efficax studium, aliis nocendi. Ergo & odium & inimicitia procul abesse debent ab homine Christiano, Matth. V. 43. 44. Gal. V. 21.

5. Non autem sufficit amori, nihil mali aliis intulisse; Sed cum sit habitus, ex aliorum felicitate voluptatem capiendi, ideoque eam desideret, non poterit non eam promovere & augere & imperfectiones, quibus alii premuntur, tollere ac remove. Job. XXXI. 16. 17. 19. Jes. I. 17. LVIII. 7. Matth. XXV. 35. seqq. Gal. VI. 9. 10. 2. Thess. III. 13.

6. Intercessio apud Deum pro proximo, tum propter promissam precum exauditionem, (§. 88.) tum propter mandatum Dei,

Dei,

Dei, 1 Tim. II. 1. 2. est præstantissimum
& efficacissimum medium alios juvandi.
Ergo & quisque pro aliis orare obligatur. Jac.
V. 14. 15. 16.

7. Et hæc omnia non uni alterive, sed omni-
bus in universum hominibus præstanda sunt,
quorum quisque ideo quoque proximus noster
appellatur. Matth. V. 43. seqq. Luc. X. 29
seqq. Gal. VI. 10.

8. Mensura horum officiorum est amor
sui ipsius. Unde quotiescunque occasio
adeft, aut juvandi proximum, aut nocen-
di, Christianus se ipsum exploret, quid in caso
simili sibi ab aliis fieri vel non fieri vellet, &
hoc ipsum aliis ipse faciat vel non faciat. Matth.
VII. 12. Luc. VI. 31.

9. Magis tamen proximum, quam nos
ipfos, amare neque præceptum, neque
licitum est. Cum ergo ejusdem generis officia
erga nos & proximum simul adimplenda sunt,
& simul tamen adimpleri nequeunt, priora po-
sterioribus merito præferri debent. Cujus-
cum contrarium ipsi naturales stimuli non
permittant, verum potius in eo evitando
modus plerumque excedi soleat, non opus
erat, ut expressa lege prohiberetur.

10. Denique multo minus magis amandus
est proximus, quam ipse Deus. (§. 69. 72.)
Matth. X. 37. Luc. XIV. 26.

Ratio quidem non prorsus ignorat causas,
quæ

quæ nos ad amorem proximi obligant & movent. Ad propriam tamen utilitatem redeunt, &, nisi voluptas sensualis ex objecto amato hausta, aut beneficia vel accepta vel adhuc speranda accedant, non tam ipsum amoris affectum, quam externos actus, qui ab amore proficisci solent, eliciunt. Longe fortiora & nobiliora sunt motiva, quibus Christiani disponuntur & impelluntur ad proximum sicut se ipsos diligendum. Huc pertinet 1. *Voluntas Dei*, quam bonam, sanctam, & perfectam esse illi optime norunt; 2. *Ingens ille Dei amor*, quo singulos homines complectitur, & quem opere Redemptionis luculentissime demonstravit; Jo. III. 16. Rom. V. 8. 3. *Exemplum Christi*, qui ex nimio amore pro omnibus in mortem se tradidit; Jo. X. 12. 17. XIII. 1. I. Jo. III. 16. 4. *Communia illa beneficia*, omnibus comparata, omnibusque exhibita, quæ nos docent, quemcunque alium hominem in eodem pretio haberi a Deo, ac nos ipsos; 5. *Amor fidelium erga Deum*, qui efficit, ut non tantum Deum, sed etiam quicquid ille amat, diligamus; I. Jo. IV. 20. 21. 6. *Præstantia amoris erga proximum*, quo ad similitudinem Dei proxime accedimus, & in quo Deus, singulare habet beneplacitum, Matth. XXV. 35. seqq. I. Cor. XIII. 1. seqq. in quo etiam ipsa legis adimpletio

tio continetur. Rom. XIII. 8. 10. 7. *in*
nique turpitudine oppositi. Quid enim te
 pius est, quam odisse eum, qui commu-
 nem nobiscum habet naturam ac originem
 qui a Deo ad imaginem suam conditus est
 ab eo intensissime diligitur, morte filii De-
 i redemptus est, & ad possessionem & fru-
 ctionem summi boni destinatur?

Habitus suum cuique tribuendi, & ab omni
 læsione abstinendi, dicitur *IUSTITIA*, *con-*
 oppositum, *INIUSTITIAM*, Christianus
 non tantum ex hac causa averfatur, qui
 insignem habet turpitudinem, & peccatis
 quoque civiles meretur, sed potissimum ex
 amore proximi, iisque rationibus, quibus
 eum ad diligendum proximum moveri
 ostendimus. Qui aliquid injusti commisit
 adversus proximum, idque non abolet, nisi
 cet possit, in illatam læsionem consentire
 pergit, eamque approbat. Quod cum
 non possit verus Christianus, cognita læ-
 sione ad satisfaciendum paratus erit. Et
 si satisfactio ab eo præstari nequeat, po-
 nitabit saltem, & veniam a proximo la-
 petet.

Studium juvandi alios *BONITAS*, & si
 tantum est, ut molestias & difficultates
 cum auxilio aliis ferendo conjunctas vin-
 cat, *OFFICIOSITAS* appellatur. Ultram-
 que exercere debet Christianus non cum
 tædio aut spe lucri, sed libenter, ex sola
 volun-

voluntatis & amoris Dei consideratione. Tot enim tantisque beneficiis Deus optime de nobis meritus est, ut ex grato animo merito peragamus omnia, quæ ipsi placeant, etiamsi non absque molestia peragi possent. Cumque constet, ita Deum nos dilexisse, ut proprio suo filio nostrum causa non parceret, ita quoque Christum nos dilexisse, ut infinitos dolores ipsamque mortem nostrum causa sentiret, quidni & nos hominum ab ipso redemptorum causa labores & molestias sustineamus?

Hæc officia omnibus deberi, voce PROXIMI significari credo. Proximus enim sine dubio est, quicumque nobis occurrit, nostrisque officiis indiget, etiamsi gente & religione maximopere a nobis differat. Luc. X. 29. seqq. Qua in re ne quid dubitationis supersit, scriptura manifestat, totum genus humanum unam esse familiam, unius Patris progeniem. Act. XVII. 26.

Proximum autem SICUT NOS IPSOS diligendum esse, forte nesciremus, nisi lex Dei ita pronunciaret. Et in solo Evangelio rationes occurrunt, quæ docent, alios homines unice *propter Deum* diligendos esse. Ad quem cum omnes eandem nobiscum habeant relationem, simul discimus, eum, qui se ipsum amat, quia est creatura a Deo dilecta, per Christum redempta, & ad æternam gloriam creata, simi-

li modo & ex simili causa & alios amare
 debere. Ubi vero est officiorum collisio
 & hinc exceptio facienda, officia erga alios
 non debent præferri officiis erga nos ipsos.
 Id enim foret, proximum non sicut nos
 ipsos, sed *magis quam nos ipsos*, diligere.
 Quod eo magis illicitum esset, si alii ad-
 essent homines, qui nostris officiis indi-
 gent, & quos negligere non possumus. O-
 portet autem *eiusdem generis* officia ad-
 esse, quæ inter se pugnant, v. g. officia
 erga animam meam & proximi, erga vitam
 meam & proximi, &c. Nam si officia er-
 ga animam proximi pugnant cum officiis
 erga corpus meum, aut officia erga corpus
 proximi cum officiis erga opes meas, &c.
 id, quod alias mihi debeo, proximi cau-
 sa recte negligitur. Qui enim minus
 bonum proprium majori bono proximi
 præfert, cum non diligit sicut se ipsum.
 Et sic, puto, intelligenda esse verba
 I. Jo. III, 16.

§. C.

Specialiora
 intuitu a-
 nimæ.

Qui se ipsum amat, quemadmodum o-
 portet, ante omnia animæ suæ rationem
 habet, illiusque spirituales & æternam fe-
 licitatem promovere studet. (§. 91.) Cum
 igitur proximum, sicut nos ipsos, dilige-
 re debeamus, (§. 99.) *opera danda est, ut*
 alicui

alios salvemus, ideoque eos ad Deum convertamus, aut in fide confirmemus. Ps. LI. 15. Jac. V. 19. 20. Ex hac causa

1. Apud Deum pro aliis intercedamus, ut illis peccata remittere, eosque convertere, in fide conservare, & tandem salvare velit; Luc. XXIII. 34. Act. VII. 59. Rom. X. 1. 1. Pet. V. 10. Jac. V. 16.

2. Data occasione alios doceamus, de suo vitæ genere admoneamus, hortemur, & ad studium pietatis excitemus; Col. III. 16. Gal. VI. 1. 1. Theff. V. 14.

3. Nostro etiam exemplo alios ad reverentiam erga summum numen aliaque pietatis officia moveamus; 1. Pet. II. 12. Ebr. X. 24.

4. Inprimis autem nobis caveamus a scandalis, h. e. iis actionibus, quæ aliis sunt ratio seu occasio contra Deum peccandi. Matth. XVIII. 6. 7. Rom. XIV. 13. seqq. 1. Cor. VIII. 10. 11.

Hoc officium non tantum est amoris erga proximum, sed etiam *cultus Dei*, cujus nomen emendatione aut confirmatione proximi in bono celebratur, (§. 84.) & qui non vult, ut ullus pereat; 2. Pet. III. 9. nec non *amoris erga Christum*, qui suo sanguine singulos homines redemit, ut æternæ vitæ participes fierent; Rom. V. 10. 1. Cor. VIII. 11. quin & *singularis cultus Spiritus sancti*, qui peccatis hominum

X 2

con-

contristatur. Eph. IV. 30. Accedit, hoc
studium erga proximum singulari præmio
in futura vita ornatum iri. Dan. XII. 3.
Alios docere & hortari est quidem Do-
ctorum Ecclesiæ; Sed. privatim, & si oc-
casio ita ferat, hoc officio fungi possunt
& debent omnes Christiani. Adest au-
tem occasio, id agendi, cum, qui nostra
curæ traditi sunt, aut amici, quorum con-
suetudine & familiaritate utimur, admoni-
tione indigent, aut nos etiam rogamur, ut
de opinionibus ad religionem pertinenti-
bus, de aliquo actionum genere, &c. sen-
tentiam nostram dicamus. Præter hæc,
qui non vocati sunt ad docendum, nemini
se obtrudant, nec occasiones hortandi &
instituendi sollicitè quærant, multo minus
publice doceant. SCANDALA IN DATA
& ACCEPTA dispescuntur. PRIORIS ge-
neris sunt actiones in se malæ, quibus aliis
motivum peccandi subministratur. Dari
potest ejusmodi scandalum tum *omissione*,
quæ tacita approbatio factorum malorum
videri potest, I. Sam. III. 13. Jes. LVI. 10.
tum *commisione*, cum malæ actiones per-
petrantur, quæ alios ad similes iniquita-
tes eo efficacius excitant, quo major est
horum exemplorum auctoritas, aut sapi-
entia vel pietatis præsumptio. POSTE-
RIORIS generis scandala, quæ accepta di-
cuntur, sunt actiones in se bonæ vel lici-
tæ,

tæ; e quibus tamen alii causam & occasionem peccandi petunt. Hæc rursus in EVITABILIA & INEVITABILIA dividuntur. Per evitabilia intelligo facta in se licita, quæ vero sine peccato omitti possunt. Quod si ista alios vere offendunt, aut occasionem præbent, ex infirmitate aliquid mali committendi, omitti debent. Rom. XIV. 13. seqq. 1. Cor. VIII. 9. seqq. X, 24. seqq. His enim accedentibus circumstantiis factum in se licitum convertitur in illicitum. Secus se res habet, si scandalum acceptum sit inevitabile. Hoc enim est factum in se bonum & præceptum, ideoque salva conscientia omitti nequit, licet sint, qui eo pessime abutuntur, & inde occasionem peccandi arripiunt. Matth. XI. 6. XIII. 57. XXVI. 31. Luc. II. 34. 1. Cor. I. 23. Cæterum nullum peccatum gravius est scandalo. Nam 1. *Proximus* æterna sua felicitate privatur, & anima, pro qua Christus mortuus est, perditur; 1. Cor. VIII. 11. 2. *Omnia* ejus peccata illi, tanquam primæ causæ, recte imputantur, qui scandalum dedit; 3. *Voluntati Dei*, ut omnis homo salvetur, 1 Tim. II. 4. resistitur; 4. Fructus universalis Christi meriti in iis, qui offenduntur, impediuntur. 5. *Numerus* eorum, qui Deum in hac & futura vita colere & celebrare potuissent, minuitur; 6. *Duplex* imo multiplex condemnatio in auctores scandalorum

cadit. Quæ mala omnia eo graviora sunt, quo facilius servari potuissent offensi, & quo latius se extendunt scandala tum ratione objectorum, tum ratione temporis. Unde Christus ex gravissimis causis testatus est, melius esse homini, nunquam intempestum fuisse, quam scandalum dedisse. Matth. XVIII, 6. seqq. & II. parall.

§. CI.

Intuitu
corporis.

Obligatio, ab omni læsione abstinenda, & proximum quovis modo juvandi, ad corpus quoque eo magis extendenda est, cum proximum diligere debeamus, sicut nos ipsos, (§. 99.) quisque autem corporis sui curam gerere teneatur. (§. 93.) Sed quemadmodum proximus respectu corporis sui vario modo lædi, ita & multiplica ratione juvari potest. Læsio omnium maxima sine dubio est

I. HOMICIDIUM. Hoc enim factum proximus vita naturali privatur, qua ipsi nihil carius esse potest, & qua extincta simul cadit omnis corporis perfectio. *Videmus ergo quare nemo sit occidendus.* Gen. IV. 10. II. IX. 12. 26. Exod. XX. 13. Matth. V. 21. Gal. V. 19.

2. At vero non ille tantum occidit proximum, qui eum vita sua vere privat, sed etiam, qui membra ejus lædit, aut alio modo sanitati nocet. Nam vulnera, mutilationes membrorum, & morbi sunt quasi mor-

mortis initia & causæ. Et quoniam in iudicio divino non tantum externum opus, sed præcipue agentis animus attenditur, (§. 41.) ille jam est homicida, qui animum interficiendi aut nocendi habet. Ergo quisque sibi caveat, ne ullo modo damnum inferat corpori aliorum, nec illis irascatur, aut nocere intendat. Lev. XXIV. 19. 20. Exod. XXI. 18. seqq. Deut. XXVII. 24. Matth. V. 22.

3. Minime autem sufficit, ab his læsionum generibus abstinuisse, sed, cum proximum diligere & juvare debeamus, sicut nos ipsos, (§. 99.) *neceſſe est, ut cum de periculo forte imminente moneamus, aut in periculo jam versanti auxilium feramus, etiamſi illud non absque vitæ propriæ periculo fieri posset.* Prov. XXIV. 11. 2. Par. XXVIII. 12. seqq. Esth. VII. 3. 4. Gen. XIV. 14. 15. 16.

4. *Ex hac causa quoque proximo necessaria se suosque conservandi media suppeditare, aut ut victum & amictum labore sibi comparare possit, efficere debemus.* Jes. LVIII. 7. Matth. XXV. 35. seqq. XX. 1. seqq.

5. *Et si opera ab eo præstita est in nostrum commodum, mercedem sine mora solvamus.* Lev. XIX. 13. Deut. XXIV. 14. Jac. V. 4.

Cum Deus ipse pœnas capitales nonnullis delinquentibus infligi jusserit, Gen. IX. 6. Exod. XXI. 14. 15. Rom. XIII. 4. & bellum justum populis inferri voluerit,

homicidium ab eo interdictum non potest esse omnis interfectio hominis, sed ea duntaxat, quæ nulla lege, nulla necessitate exigitur. Hinc & a crimine homicidii absolvendus est, qui ex moderamine inculpatae tutelæ aggressorem occidit. Qui vero a licita interfectione ad illicitam factus est progressus, homicidium autem grave delictum est, & iudex, & miles, & vasus ab alio sollicitè sibi caveat, ne mortem homini inferat, cuius vita conservari potuisset. Gravitas delicti patet tum ex lege de non lædendo altero, tum ex magnitudine hujus læsionis, tum ex violatione jurium majestaticorum Dei, qui solus de vita & morte hominum disponere potest. Hinc & Deus homicidium morte puniri voluit. Ad læsiones corporis recte etiam refertur *STUPRUM* violentum aut dolo illatum, de quo leges divinæ extant. Exod. XXII. 16. 17. Deut. XX. 28. 29. Qui proximum ratione corporis lædit, satisfactionem præstare tenetur. Exod. XXI. 18. seqq. Lev. XXIV. 19. 20. Deut. XIX. 21. Nam qui damnum reparare non vult, hoc ipso in læsionem illatam consentit, & proximum lædere pergit. Studium juvandi alios, ut necessaria habeant alimentata, est opus amoris, mercedis autem detentio gravissima læsio, tum quia hac iniustitia suum cuique non tribuitur, tum quia

quia est turpissimus abusus proximi, qui vires & labores suos nobis commodavit, ut haberet, quo se suosque conservaret.

§. CII.

Opes ad perfectionem status externi Intuitu o-
pertinent, ideoque eas nobis comparare, pum.
conservare, & augere obligamur. (§. 94.)
Cum igitur proximum, sicut nos ipsos,
amare, & hinc eum quovis modo perfice-
re, ab omni autem læsione & damno ab-
stinere debeamus, (§. 99.) *neceſſe eſt, ut id
quoque intuitu opum, quas poſſidet, aut acqui-
rere poteſt, obſervemus.* Inde vero sequi-
tur,

1. *Ut nemini, quod ſuum eſt, invidiamus,
nec opes alienas concupiſcamus, ſed potius de
ipſius facultatibus, & earum augmentatione
gaudeamus; Exod. XX. 17. Eccl. IV. 4. IX. 6.
Rom. XIII. 13. Jac. III. 14. 16.*

2. *Ut a furto quisque ſibi caveat, Exod. XX.
15. Eph. IV. 28. quod crimen committi-
tur, cum quis opes alienas inſcio ac invi-
to domino ſumit, cum animo eas reti-
nendi;*

3. *Ut nec vi, nec dolo, nec ulla juris ſpecie
bona aliorum nobis vindicemus; Lev. XIX. 11.
35. Prov. XX. 10. 23. Ezech. XVIII. 7. A-
mos VIII. 5. 6. 1. Theſſ. IV. 6.*

4. *Ut, que nobis mutuata, aut alio modo
X 5 credita*

*credita sunt, vel in potestatem nostram per-
nerunt, restituamus; Lev. VI. 2. 3. 4. 5. Pl.
XXXVII. 21. Ezech. XXXIII, 15. Luc. XII.*

8. Ad quæ officia accedit

5. *Studium, consilio & opere juvandi proximum, ut bona sua retineat, conservet, & au-
geat, quin & aliquam opum nostrarum partem
mutuo dandi, si hac ratione a nobis juvari potest.* Deut. XV. 7. 8. 1. Sam. XXV. 15. 16.
Pl. CXII. 5. Luc. VI. 34. 35.

Quemadmodum pro quacunque læsione satisfaciendum est, (§. 99.) ita &, quicquid furto aut alio modo ablatum est, restituendum debet, nisi impossibilitas restituendi obstet, vel quia personæ læsæ domicilium ignoratur, vel quia vires satisfaciendi deficient, quo casu tamen læsionem deprecari, & illius veniam petere debemus. Restrictus est itaque canon: Furtum non remittitur, nisi restituatur ablatum. Modus etiam restitutionis prudenter determinari debet, ne manifestatione delicti, quod alias semper occultum mansisset, alii offendantur. Si proximus pecuniæ nostræ elocatione juvari potest, licet usuras solvat, & si, qui mutuo dat, usuris in suam & suorum conservationem indiget, illas, salva conscientia, accipere potest. Proximum enim non magis diligere obligamur, quam nos ipsos. Et qui pecuni-

am

am sibi creditam cum usuris reddere nollet, licet id sine damno facere posset, is sine dubio ingratus foret, &, quod proximi sui est, retineret. Hinc mandatum Christi, de pecunia sine lucro elocanda, Luc. VI. 35. 36. *secundum quid* intelligi debet, scilicet, ut non sola spe lucri, sed amore proximi ad hoc officiorum genus moveamur, ideoque, si occasio sic ferat, miserum opibus nostris juvemus, qui usuras reddere nequeat. Et interdictum Judæis datum Exod. XXII. 25. Lev. XXV. 36. 37. Deut. XV. 7. 8. lex forensis erat, ad solos Judæos pertinens, cujus ratio erat æqualis distributio Regionis Canaan inter omnes Israelitas, æquale jus terræ fructus participandi habentes. Necesse autem est, ut *usuras* a *fœnore* distingua- mus. Hoc enim est tanta usurarum quantitas, quæ, si reddenda esset creditori, damnum inferret debitori, aut certe omnem utilitatem ex elocata pecunia capiendam impediret. Fœnerator ergo non amore proximi, sed lucri cupiditate mutuo dat, suasque opes auget cum damno aliorum. Quare & turpissimum hoc lucri genus merito prohibetur. Ps. XV. 5. Ezech. XVIII. 8. 13. Cæterum Christianus hæc officia servat, 1. *quia* habet mandatum Dei; 2. *quia* novit, esse ordinationem divinam, ut unus multum, & alter parum aut nihil habeat

habeat opum terrenarum; Prov. XXII. 2

3. *quia* homines a Deo constituti sunt rerum, quas possident, administratores Matth. XXV. 14. seqq. Luc. XVI. seqq.

4. *quia* proximum diligunt, sicut se ipsum

5. *quia* contenti sunt iis opibus, quas de vino beneficio acceperunt, omnem veram avaritiam averfantur. (§. 94.)

§. CIII.

Intuitu fama.

Fama & existimatio bona est iudicium de alicujus perfectionibus, & ad status eterni perfectionem pertinet. (§. 95.)

Quemadmodum itaque eam sibi quisque comparare & conservare debet, (§. 95.)

vero, quod sibi debet, & proximo ex amore præstare obligatur, (§. 99.) Christianus operam det, necesse est, ut bonam proximi famam, quantum potest, conservet & tueatur. Ergo

1. Ipse sibi caveat, ne defectus aut vitia moralia proximo imputet, a quibus tamen ille immunis est; Exod. XX. 16. Pl. L. 19. 20. Matth. V. 11. VII. 1. I. Cor. IV. 5. Jac. IV. 11. Eph. IV. 31.

2. Nec patiatur, ut hominis innocentis fama ab impiis & malevolis violetur, sed potius contradicat, & proximum suum defendat; Jo. VII. 51. Act. V. 38. 39. Prov. XIII. 5. Jes. I. 17.

3. Si quid est vitiorum naturalium in homi-

ne, quod propria culpa sibi minime contraxit, absit, ut ex hac causa proximum contemnat, aut ipsi acerbe exprobet; Lev. XIX. 14. Mal. II. 10. 2. Reg. II. 23. 24.

4. Fieri tamen potest, ut proximus non ster variis infirmitatibus & vitiis laboret, quæ ipsius studio evitari potuissent. Quod si acciderit, negare quidem salva veritate non poterimus, eum his malis laborare. Quia vero amor non patitur, ut defectus, qui contemptum pariunt, innotescant aliis, & præterea nullus fere mortalium adeo corruptus & imperfectus est, quin aliquid boni in se habeat, nostri est officii, vitia & nevos proximi non manifestare, sed potius, quantum fieri potest, eum excusare, & quicquid boni in eo est, commendare. Matth. VII. 3. Rom. XIV. 1. 4. 1. Cor. XIII. 4. 5. 1. Pet. IV. 8.

5. Hæc officia si adimpleri debeant, necesse est, ut non facile credamus sinistris aliorum delationibus, ut omnia ipsi secundum veritatem & amorem exploremus, & ut proniores simus ad bene sperandum de proximo, quam ad suspicandum malum. 1. Cor. XIII. 7. 1. Tim. VI. 4. Jac. I. 19.

6. Quemadmodum autem hæc omnia necessaria sunt, ut omnis famæ violatio evitetur, ita porro requiritur, ut, quicquid ad bonam existimationem illi conciliandam, conservandam, & augendam
con-

conferre possumus, pro virili præstemus, ideoque, si quid boni est in proximo nostro, illud aliis manifestemus, ipsi magni faciamus, & reuerentiam nostram externis quoque signis declaremus. Rom. XII. 10. 2. Cor. VII. 14. 1. Theff. I. 7. 8. 9.

Mala, quæ de aliis prædicantur, aut contumtum quidem pariunt, cæterum autem non nocent, aut eam existimationem laedunt, qua quisque ad securitatem & felicitatem externam conservandam in Reipublica opus habet. Posterioris generis imputationes, si fiant invita veritate, INIURIAE, CALVMNIAE, & OBTRACTATIONES appellantur. Et si tale quid duris verbis contra proximum pronuncietur, aut etiam ille ab eiusmodi vitiiis denominetur, contumeliae in eum effunduntur. Ab his impietatibus quantopere nobis cavendum facile constat. Nam 1. *sunt peccata contra octavum præceptum*; Exod. XX. 16. 2. *Sunt mendacia*, h. e. falsiloquia cum læsione tertii connexa, quæ Deus veracissimus infinite odit; Ps. V. 7. CXIX. 163. Prov. XIX. 5. Jo. VIII. 44. 3. *Sunt læsiones*, quarum mala consecutaria abolere nequeunt: Nam semper aliquid hæret. 4. *Proficiscuntur* ab efficacissima proarelli proximum perdendi; 5. *Innocentibus* extorquent suspiria, quæ Deum ad vindictam

movent; Pl. L. 20. 21. LV. 3. 4. 13. 14. feqq. 6. *Rumpunt* omne vinculum humanæ societatis, & insignem turpitudinem secum connexam habent. Hujus iniquitatis rei non soli sunt calumniarum auctores, sed etiam, qui eas propalant, aut falso testimonio confirmant. Exod. XX. 16. 1. Reg. XXI. 10. 13. Matth. XXVI. 60. Satisfactio, quæ ab his omnibus læso præstari debet, (§. 99.) revocatione calumniarum & declaratione honoris continetur. Si quem vitiis aliisque imperfectionibus laborare, aut delicta commisisse novimus, quæ malum animum supponunt, veritas quidem exigere videtur, ut data occasione ea manifestemus. At vero cum veritas salva maneat, si de his rebus omnibus taceamus, & e contrario, quicquid boni in proximo est, laudemus, cumque amor totus in eo sit, ut proximum juvet, quantum juvari potest, & nemo suos ipsius defectus coram aliis enumerare, sed potius de emendatione sua sollicitus esse soleat, nostri est officii, infirmitates & vitia aliorum hominum silentio tegere, & quæ laude digna sunt, commendare, nisi gravior obstet obligatio. Ut ergo nec proximum, nec veritatem, nec alia officia lædamus, recte & juste de proximo statui debet. Neque id scriptura Matth. VII. 1. 2. Luc. VI. 37. 1. Cor. IV. 5. prohibet. Nam hæc

hæc loca tantum de judicio temerario &
 illegitimo agunt, quod multiplex esse potest.
Primum enim illegitime judicat, qui
 sine prævio examine, ex vago rumore &
 falsa præsumptione, sententiam fert; *Secundo*,
 qui ex pravo affectu sine amoris
 judicat, & hinc res nullius aut certe levis-
 simi momenti nimium exaggerat, Matth.
 XV. 2. Rom. XIV. 3. aut actiones in se
 bonas & innocentes sinistre interpretatur,
 Matth. IX. 3. XI. 19. aut proximo imputat,
 quod bonum ex malo sine faceret.
Tertio, qui ex arrogantia & fastu de pro-
 ximo suo judicat, dum levissimos defectus
 in eo statim videt, suos autem longe gra-
 viores non animadvertit, Matth. VII. 3.
 aut se cum aliis comparat, seque illis lon-
 ge meliorem esse statuit; Luc. XVIII. 11.
Quarto, qui judicium suum nimis præci-
 pitat, & ex gr. ex calamitatibus hominis
 sinistre concludit, eum esse hominem im-
 pium, quem vindicta divina persequeretur,
 Job. IV. 7. Jo. IX. 2. Act. XXVIII. 4.
Quinto, qui de rebus judicat, quas non
 intelligit, aut de quibus non habet judi-
 candi potestatem; 1. Cor. IV. 3. 4. 5. *Sexto*,
 qui, quando de proximo judicat, pes-
 simam interpretationem benigniori præ-
 fert. Jo. X. 34. 35. 36. Hæc extrema si
 evitentur, de proximi animo, vitæ gene-
 re &c. judicari potest, quamquam judici-
 um

um nostrum non semper liceat cum aliis
communicare.

§. CIV.

Qui proximum juvare vult, quantum ^{In negotiis}
potest, ille non raro suam opinionem de ^{humanis.}
mediis & modo, quo quis suam utilitatem
promovere possit, aut interrogatus aut
sponte cum alio communicare, negotium
aliquod suadere vel dissuadere, pericula,
quæ forte imminet, manifestare, & au-
xilium, quo quis indiget, & quod alibi
quærere deberet, nisi a nobis præstaretur,
promittere debet. Deficiente enim hac
consiliorum communicatione, & animi ad
juvandum prona declaratione, multis per-
eundum aut misere vivendum esset, præ-
sertim iis, qui recta rerum sibi necessaria-
rum notitia carent, & aliorum ope indi-
gent. Et cum Deus facultatem loquendi
nobis concesserit, ut nomen ejus celebra-
remus, & proximo inserviremus, ejus et-
iam est voluntas, ut in hunc finem lingua
nostra utamur. Inde autem varia oriun-
tur officia, a Christianis religiose adim-
plenda. Nam

1. *Quisque sibi notitiam & vires acquirat,*
aliis inserviendi, & eorum utilitatem promo-
vendi; 2. Cor. VIII. 14. Gal. V. 13. Eph. IV.
28. 1. Pet. IV. 10.

Schub. Theol. Moral.

Y

2. *Quis-*

2. *Quisque etiam seriam habeat intentionem, id agendi & loquendi, quo alter iurari possit: Quod studium dicitur SINCERITAS* Prov. II. 7. Luc. XX. 21. Act. V. 1. seqq.

3. *In primis autem veritati studeat: Cum enim veritas sit conformitas verborum cum cogitationibus & dispositionibus cordis, homo autem seriam intentionem alios iuvandi, semper habere, & sermone actu iuvare debeat, manifestum est, quemque in verbis veracem esse oportere; Ps. XV. 2. Prov. VIII. 7. Jer. IX. 3. Rom. IX. 1. Eph. IV. 25.*

4. *Quod officium minime omnium in pacis negligi debet. Pacta sunt promissa acceptata ab altero. Si quis ergo cum quopiam paciscitur, promittit, se quid præstiturum esse in alterius utilitatem, & qui hoc promissum acceptat, in eius declaratione acquiescit, & promissum auxilium secure expectat. In hoc negotio veritas duplici modo laedi potest: Primo, cum quid nos præstituros esse pollicemur, quod tamen præstare nolumus; Secundo, cum, quod promisimus, & tunc præstare volebamus, postea non adimplemus. Quare necessarium est, ut paciscentes & sincere promittant, & pacta sua servant; Lev. XIX. 11. Ps. CXV. 4. Prov. VI. 1. 2. Jos. IX. 18. Matth. XXIII. 23.*

5. *Et cum primis servanda sunt pacta, & iuramenta*

juramento confirmata fuerint; (§. 89.) Pf. XV.

4. Jos. IX. 18.

6. Fieri potest, ut proximus noster variis periculis exponatur, & multa damna illi metuenda sint, si rerum suarum conditiones, & quos intendit, fines, qui forte in nostram notitiam pervenerunt, innotescerent aliis. Hinc quoniam nobis non semper constat, num harum rerum manifestationes proximo futuræ sint periculosa & noxiæ, id autem omne a nobis evitari debet, quod alteri nocere posset, (§. 99.) Christianorum est, nihil eorum, quæ ad proximi nostri statum pertinent, cum aliis communicare, nisi necessitas aut alicujus officii ratio exigat. Habitus ea, quæ de proximo nobis constant, celandi coram aliis, quantum fieri potest, aut nihil horum sine necessitate evulgandi, **TACITURNITAS** appellatur. *Ergo & huic ab omnibus studendum est.* Pf. XXXIV. 13. 14. XXXIX. 2. Prov. X. 19. 1. Pet. III. 10. Jac. III. 5. 6.

7. Si vero tacendum est, ne nostra loquacitate præter intentionem proximo noceamus, multo magis silentio tegenda sunt, quæ sub fide silentii ab aliis accepimus, aut quæ proximo damnum illatura esse, certo novimus. Qui vero arcana sibi credita, aut alia, cum intentione nocendi, manifestat, **PRODITIONIS** reus est.

Y 2

Ergo

Ergo quantopere ab hac iniquitate quisque cavere debeat, manifestum est. 1. Sam. XXII. 9. 10. XXIII. 19. Prov. XI. 13. Jer. IX. Matth. XXVI. 15.

Cum nemo sibi soli vivat, sed aliis finis prodesse debeat, & Christiani imprimis unum corpus constituent, cujus singula membra sibi mutuo inservire obligantur. Rom. XII. 4. 5. quisque scientiam & vires alios juvandi sibi comparare, & ut illis inservire possit, officio fungi debet, quo alias ad suam suorumque conservationem non indigeret. SINCERITAS in scriptura quoque conformitatem cordis cum externis actionibus, quibus Deus colitur, significat, & hoc sensu hypocrisis opponitur. I. Par. XXX. 17. Sed & respectu proximi hæc virtus maximopere commendatur. Veri nominis Christiani ad eam sectandam & exercendam MOVENTUR tum amore proximi, (§. 99.) tum exemplo Dei (§. 82.) qui serio vult, ut nullus mortaliū pereat, sed omnes convertantur, & vivant, Ezech. XXXIII. 11. 1. Tim. II. 4. 2. Pet. III. 9. tum exemplo Christi, (§. 82.) cui & hostes infensissimi sinceritatis testimonium perhibebant; Matth. XXII. 16. & quem scriptura ex hoc capite laudat, 1. Pet. II. 22. tum regula ejus, qua id aliis facere jubemur, quod nobis fieri volumus.

VERITATEM ex variis causis commenda-
re possumus. Nam 1. *adest* mandatum
Dei, (§. 104. num. 3.) 2. *adest* etiam ex-
emplum Dei veracissimi, 2. Sam. VII. 28.
Pf. XXXIII. 4. Apoc. III. 7. 14. VI. 10.
quod nos imitari debemus; (§. 82.) 3. *qui*
a vero aberrat, novit, qualis sit, & qua-
lis esse debeat, quid in pectore habeat, co-
ram hominibus occultat, & hoc ipso se
ipsum damnat; 4. *nec* timet Deum omni-
scium, qui absconditas cordis cogitatio-
nes optime novit; 5. *Diabolum* imitatur;
Jo. VIII. 44. 6. *Alios fallit*; 7. *se ipsum*
abominabilem reddit: Siquidem impedire
non potest, quo minus mendacia ejus aliis
aliquando innotescant; 8. *Efficat*, ut ne-
mo imposterum fidem ipsi habeat, seque
ad officia erga alios ineptum reddit; 9.
Suspectam quoque reddit aliorum fidem,
quo ipso commune societatis humanæ vin-
culum rumpit. Quemadmodum autem
veritas medium esse debet, felicitatem hu-
mani generis promovendi, ita, si forte ve-
ritatem dicendo alios perderemus, aut gra-
ve aliquod officium adimplere impedire-
mur, eam premendam & dissimulandam
esse, non dubito. Nolo falsiloquium il-
lud in totum approbare, sed *adest* officio-
rum collisio, qua existente gravius præfe-
rendum est leviori. Hinc & ejusmodi *fal-*
siloquia officiosa in sacris literis narrantur,

aut approbata, aut certe non improbat.
 Gen. XX. 2. Exod. I. 17. seqq. Jos. II. 4.
 Jud. IV. 18. 1. Sam. XVI. 2. XX. 28.
 2. Reg. II. 4. 6. Jer. XXXVIII. 27. Maxi-
 ma tamen circumsp̄ctione opus est, ne ex
 falsa opinione, gravius officium adimple-
 di, veritatem deseramus. Cæterum 1. ad
 falsiloquia non pertinet sermo, qui quidem
 cum opinione loquentis, sed non cum ipse
 re consentit, quamquam, si sufficiens stu-
 dium & diligentia, opinionis veritatem
 explorandi, defuerit, non omni culpa sem-
 per careat. 2. Neque huc referendæ sunt
 fictiones, quæ ad dogma vel officium pro-
 captu auditorum facilius tradendum adhi-
 bentur, quales ex. gr. sunt parabola:.
 Nam principalis conceptus loquentis non
 est res ipsa, quæ narratur, sed ejus simili-
 tudo cum dogmate proponendo; Quæ si
 adfuerit, adest etiam veritas. 3. Deni-
 que nec falsiloquia sunt declarationes vo-
 luntatis ab intentione nostra diversæ, qui-
 bus alios explorare volumus. Tunc enim
 intentio nostra non est factum, quod præ-
 cipimus, sed exploratio animi alterius, quo
 satis cognito & vera nostra intentio ex-
 plicatur.

IN PACTIS qui veritatem servare vult,
 nihil promittat, nisi quod præstare vult &
 potest, abstineat a locutionibus ambiguis
 & reservationibus, omnem det operam, ut
 suo

suo tempore fidem liberare possit, denique nunquam recedat ab efficaci proposito, faciendi, quod promissum est. Hæc omnia requirimus 1. *propter rationes* §. 104. num. 4. excitatas; *Ad quas accedit* 2. *exemplum Dei*, qui in promissionibus est veracissimus, & sanctissime servat, quicquid promisit; Deut. VII. 9. 1. Sam. XV. 29. 1. Reg. VIII. 23. Ps. XXXIII. 4. LXXXIX. 34. 35. 36. 3. *Per pactum* res nostræ viriumque nostrarum usus devolvuntur in alios, quibus ideo suum tribui debet promissorum adimplerione; 4. *Cum pactis* nihil, nisi quod justum & honestum est, promittatur, & hoc medio officium charitatis alteri præstandum confirmetur, ad quod & sine pacto religione nostra obligamur, impium & religione noxium est, pacta violare; 5. *Pactis salus* & felicitas humani generis continetur, unde illius securitatisque publicæ & privatæ hostis censendus est, qui pacta servare recusat. Ex his rationibus satis patet, eo magis servanda esse pacta, quo gravius est negotium a pacifcentibus confectum. Nec damnum metuumdum aut periculum aliquod imminens quemquam liberare potest ab hac obligatione. Minime tamen fœdus fregisse putandus est, qui aut impia, aut jure pacifcendi destitutus, aliquid promisit, & postea servare non vult, aut casibus for-

tunæ impeditur, quo minus promissis fieri possit, aut denique consentiente compa-
ciscente a promissis recedit.

Arcana proximi tacenda esse, nisi gravius officium obstet, quod silentio nostro læderetur, dum asseruimus, ex hac ipsa limitatione constat, silentium non tenendum esse, si quis delicta in perniciem reipublicæ aut privatorum hominum moliretur, quæ matura revelatione impediri possent, aut si quis a iudice interrogaretur, quid sibi de rebus quibusdam arcanis constaret, aut si silentium nostrum consensus in aliorum delicta videri posset.

§. CV.

In conversatione.

Qui aliis inservire serio vult, efficere debet, ut suum inserviendi studium aliis innotescat, & ab illis expetatur, ut aliis bene de eo sperent, amicitiam ejus quærant, & in ea fiduciam collocent. Sed hæc omnia impediret, si aditu difficiliorum se præberet, conversationem sollicitè fugeret, aut in ea nimis molestus & intolerabilis esset. Quare cum alios juvare, & omnem juvandi occasionem quærere & excitare debeamus, (§. 99.) *Christianus sine dubio ad vitam socialem honestamque & gratam conversationem obligatur.* Luc. XIV. 1. XIX. 5. Jo. XII. 1. 2. 2. Cor. XI. 28. Ebr. XIII.

XIII. 2. Ut vero quisque proximo placeat,

1. *Humanitati studendum est*, quæ est studium, actiones suas ita componendi, ut alii in iis habeant beneplacitum. 1. Cor. XIII. 4. 2. Cor. VI. 6. Eph. IV. 32. 1. Pet. III. 8.

2. *Modestia nos commendemus*, h. e. studio ita vivendi, ut nostra relatio ad alios homines singulis actionibus recte exprimitur, ideoque aliorum prærogativas agnoscendi, propriam laudem fugiendi, nec ultra modum de nobis ipsis sentiendi. Matth. XX. 25. 26. Luc. XIV. 8. seqq. Eph. IV. 1. 2. Phil. II. 3. 2. Pet. I. 5.

3. *Pacis quoque simus studiosi*, Matth. V. 9. Marc. IX. 50. Rom. XII. 16. 18. XIV. 19. 2. Tim. II. 22. 23. Ebr. XII. 14. Jac. III. 17. 18. quod quidem officium totum nondum adimpletum esse putamus, cum ipsi abstinemus a læsionibus, sed nec facile ab aliis nos offendi aut ad iram excitari patiamur, omnia in bonam partem interpretemur, alios patienter & humaniter feramus, etiamsi illorum mores nobis non essent accepti, de rebus levioris momenti non facile contendamus cum aliis, ab omni pruritu contradicendi simus alienissimi, & si forte contradicendum sit, omni modestia & lenitate utamur, aliorum lites componere studeamus, ac odium & vindictam

etiam omni modo dissuadeamus. 1. Cor. I.
10. VI. 7. Phil. II. 2. 2. Theff. V. 15. Jac.
III. 14. 16.

Cum nemo facile amicos & auxilium inven-
turus sit, qui omnem socialitatem fugit,
aut in conversatione aliis molestus est, stu-
dium socialis vitæ & honestæ conversatio-
nis simul est officium erga nos ipsos. Ac-
cedit sapientissimum Dei consilium, ut
omnes homines communem habeant Pa-
trem, & se ad unam eandemque familiam
pertinere credant. Christiani singulari ad-
huc vinculo in Ecclesia uniuntur, & hanc
ob causam cum oculis, auribus, manibus,
pedibus, &c. ejusdem corporis comparan-
tur. Quæ omnia sicuti socialem vitam
suadent, ita Christus suo exemplo confir-
mavit, eam non esse fugiendam. Inpri-
mis autem HUMANITATEM universa sua
vita commendavit, Jes. LXI. I. Luc. II. 52.
Act. X. 38. hac quoque in re Patris sui
imaginem referens. Tit. III. 4. Et profe-
cto nihil dignius esse potest homine chri-
stiano, omnium virtutum studiosissimo,
quam humanitas, qua aliorum animos sibi
obstringere, eorumque amorem & amici-
tiam sibi comparare potest. Ad mores,
quibus placere solent, qui humani sunt,
pertinet *affabilitas*, *civilitas*, quæ actioni-
bus, signis & declarationibus receptis ex-
ercetur

ercetur, *humilitas*, qua non pro dignitate nostra, sed pro conditione, moribus, & indigentia aliorum cum illis agimus, *abstinentia a duris & acerbis locutionibus*, *tolerantia eorum*, quæ in aliis nobis displicent, & *studium eos imitandi*. I. Cor. IX. 19-22. X. 33. Cavendum tamen est, 1. ne hæc agendi ratio mera sit hypocrisis, sed potius affectus internus illi prorsus respondeat; 2. ne ex nimio placendi studio mores imitemur, qui peccato non carent, aut in pravas consuetudines consentiamus. Rom. XII. 2. **MODESTIA** non postulat, ut prærogativas, honoris significationes, compellationes, &c. quæ nobis competunt, de industria occullemus, aut laboriose a nobis removeamus, sed tantum, ut honorem nostrum non anxie quæramus, ut merita & prærogativas nostras ipsi non prædicemus, & multo minus illis in aliorum contemptum abutamur, ut cum aliis hominibus nobis inferioribus tanquam cum hominibus, qui sunt nostræ naturæ & conditionis, conversemur, illorum prærogativas, virtutes, & merita agnoscamus & veneremur, ut, si forte a nobis corrigendi sint, illud amice, cum omni moderatione, & lenitate peragamus, tanquam homines, qui ab infirmitatibus & nævis immunes non sunt. Hoc vitæ genus Christianum decet *tum* propter amorem
proxi-

proximi, *tum* propter humilitatem coram Deo, *tum* propter propriæ indigentia conscientiam, *tum* propter oppositi turpitudinem, & nostrum ipsorummet commodum. Qui enim a modestia alieni sunt, aliorum odium & contemptum sibi concitare solent. PACIS STUDIVM retineri & coli potest, licet alios ob læsiones nobis illatas in jus vocemus. Quorsum enim opus esset iudice & magistratu, ab ipso Deo instituto, Rom. XIII. 1. seqq. si litigare non liceret? Quando itaque lites & actiones forenses Apostolus prohibet, 1. Cor. VI. 1. seqq. id sibi vult, ut nemo his litibus occasionem det læsionibus & iniustitia, ut læsus illatam sibi injuriam non statim ulciscatur, sed potius proximo condonet, & ut Christiani lites forte exortas amice & per arbitros pios ac honestos componant. Temeraria enim, & ex animo vindictæ cupido profecta, litigatio Christianum minime decet. Quodsi vero extrema necessitas, aut alicujus officii ratio, quod nobis vel aliis debemus, exigat, ut iudicis officium imploremus, id salvis legibus divinis, salvaque conscientia fieri potest.

§. CVI.

Erga divites & superiores.

Homines, quibus hæc officia debemus,

mus, *ratione fortunæ* a se invicem & a nobis maximopere differunt. Sunt, qui opibus, dignitatibus, potentia, aliisque prærogativis nos & alios longe antecellunt. Quos igitur cum ex universali lege pariter diligere debeamus, sicut nos ipsos, (§. 99.) nemo autem hæc bona sibi ipsi invideat, sed potius magnam voluptatem ex iis capiat, (§. 90.) necesse est,

1. *Ut aliorum fortunam non tantum æquo animo intueamur, sed etiam de ea gaudeamus, & ex animo illam proximo nostro gratulemur,* (§. 102.) Rom. XII. 15. Jac. III. 14. 15. 16.

2. Qui alterum diligit, sicut se ipsum, illius quoque perfectionibus, meritis, & prærogativis justum pretium statuet, seque hæc omnia, uti decet, agnoscere declarabit. *Quare hoc singulare est officium, ut aliorum merita & dignitates agnoscamus, eos propterea veneremur & magnificiamus, & quanta inter nos & illos sit differentia, verbis & factis significemus.* Eph. IV. 1. 2. Phil. II. 3. 1. Pet. V. 5. Luc. I. 43. Job. XXIX. 20. seqq.

3. Idem amoris affectus, qui efficit, ut ex aliorum opibus & honoribus voluptatem capiamus, nos simul obligat, *ut, quisquid ad hæc bona illis conservanda & augenda conferre possumus, pro virili faciamus.*

4. Quodsi autem illi nimis ambitiosi, vani, & petulantes fuerint, *non decet Christianum*

Christianum

stianum, adulationibus & injuste prætenſis honorum titulis ac declarationibus pravum illorum affectum alere, sed potius data occasione significare oportet, fastum & vanitatem illorum hominum nobis non placere. Esth. III. 2. Jo. XIX. 11. Act. XII. 22.

INVIDIA homine christiano eo magis indigna est, cum sciat, Deum opes & honores pro sapientissimo suo arbitrio inter homines distribuere, Prov. XXII. 2. & invidiam in se esse reprehensionem divine providentiæ. Matth. XX. 15. Pugnat præterea cum amore proximi, & cum exemplo Christi, qui multos homines divitiarum & honorum abundantia frui permittebat, licet ipse esset contemptus & rebus omnibus destitutus. HONOR aliis deferendus nec hypocriticus nec a pietate alienus esse debet. Hinc aut merita & virtutes, aut dignitates supponat. Nam & posterioribus Deus homines a se invicem distinguere voluit, & hinc non illicitum est, alios propter solam dignitatem colere, quamquam, si & merita adsint, major illis honor debeatur. I. Cor. V. 17.

ADVLATIO Christianum nunquam decet. Est enim honor ob merita & virtutes alicui delatus, qui meritis & prærogativis istis caret. Hinc adultores sunt hypocritæ, & spe lucri ad mentiendum moventur.

tur. QUI officium negligit, opes & honores aliorum conservandi & augendi, primam amoris legem transgreditur. (§. 99.) Magis autem peccat, qui alios opibus & dignitatibus suis privare, & in se devolvere tentat. Is enim *primo* contra mandatum divinum aliena concupiscit; Exod. XX. 17. *secundo* quod sibi a Deo datum non est, dolo & fraude sibi comparare vult; *tertio* pessimis mediis plerumque utitur, qualia sunt calumniæ, crudelitates, injustitiæ, &c. VANIS & ambitiosis hominibus, si in dignitate constituti sint, exhibendus quidem est cultus civilis, sed simul etiam tenendus modus, ne simili ratione eos honoremus, quo ab aliis quibusdam honorantur, & ab omnibus honorari volunt. Nam si ultra modum illos coleremus, quod ab aliis fieri, & vanis illis hominibus placere videmus, pravus ille affectus a nobis quoque in aliis aleretur & confirmaretur, quod salva conscientia fieri nequit.

§. CVII.

Dantur homines nobis aut inferiores, aut infeliciores, & variis miseriis, calamitatibus, & afflictionibus pressi. Hos omnes cum sicut nos ipsos diligere debeamus, (§. 99.) amor autem non tantum dispositio cordis sit, ex aliorum perfectionibus

Erga inferiores & miseros.

nibus voluptatem capiendi, sed etiam animum ad facienda ea impellat, quæ alteri grata, accepta, & utilia sunt, idque homo intuitu sui ipsius observare solet, hæc omnia quoque inferioribus, miseris, & afflictis debemus. Quare

1. *Inferiores non contemnamus, sed potius humaniter excipiamus, & benevole cum illis agamus; (S. 105.)*

2. *Ex aliorum miseriis tedium & tristitiam capiamus, eamque sentiendi habitum nobis comparemus, quæ dicitur misericordia; Luc. VI. 36. Col. III. 12. 1. Pet. III. 8.*

3. *Cumque tristitia, quæ miserorum animos occupat & affligit, ingens malum sit, quod vero variis repræsentationibus & motivis mitigari, aut prorsus expelli potest, illi quoque solatio a nobis juvandi & recreandi sunt; Job. XXIX. 25. Jer. XL. 1. LXI. 2. Thr. I. 9. 17. 2. Cor. XIII. 11. 1. Thess. IV. 18. V. 14.*

4. *Quia vero amor non subsistit in commiserationis & bonæ voluntatis significatione, verbis consolatoriis, votis, &c. sed simul in malorum abolitionem tendit, quæ afflictis animis tristitiam afferunt, illi etiam re ipsa, h. e. operibus charitatis pro sua cujusvis indigentia a nobis juvandi sunt. Jer. I. 17. LVIII. 7. Matth. XXV. 35, seqq. Ebr. XIII. 16. Jac. II. 13. 15. 16.*

5. *Et quoniam hæc omnia sunt amoris officia*

officia, quæ omnibus & singulis debemus, (§. 99.) omnes quoque hoc modo juvemus, etiam si propria culpa miseriam sibi contraxerint, aut auxilio nostro indigni esse videantur, Hof. XI. 8. Luc. X. 29. seqq. XV. 22. seqq. Gal. VI. 10.

AD PROXIMUM NON CONTEMNENDUM, etiam si infimæ fortis sit, movere nos potest 1. *Communis* natura & origo omnium hominum; Act. XVII. 26. 2. *Incarnatio* Christi, qua omnes homines cum Christo æqualiter uniti sunt; Ebr. II. 14. 3. *Communis* redemptio & vocatio omnium hominum ad eandem gratiam & gloriam; 1. Tim. II. 5. Luc. XIV. 21. 4. *Singularis* unio fidelium in Ecclesia, quæ efficit, ut omnes sint unius corporis membra; Rom. XII. 4. 5. 1. Cor. X. 17. XII. 12. seqq. 5. *Exinanitio* Christi, qui coram mundo valde contemptus erat, formam servi assumebat, & dura paupertate se premi patiebatur; Jes. LIII. 3. Phil. II. 7. 2. Cor. VIII. 9. 6. *Præstantia* animæ pauperum quoque & miserorum coram Deo; Luc. XVI. 22. 25. 1. Cor. III. 16. 7. *Ministerium* angelorum, quo & miseri & infimi homines fruuntur; Matth. XVIII. 10. Ebr. I. 14. 8. *Inconstantia* fortunæ eorum, qui aliis feliciores & superiores sunt. Luc. XVI. 1. seqq.

Schub. Theol. Moral.

Z

affe-

affectus triftitiæ, quæ ex aliorum miferia
fentitur. Cum ergo triftitia ex propriæ in-
licitatis fenfu oriri folet, videtur impossi-
le eſſe, ut alienis calamitatibus excruciemur.
Sed ſicuti experientia docet, nos & aliorum
miferiis tangi, & ad triftitiam moveri,
præſertim ſi eos diligamus, aut ſi amici-
tia & ſanguine nobis conjuncti ſint, cujus
ratio hæc eſſe videtur, quod adverſa alio-
rum fata a nobis non prorsus aliena eſſe
cogitemus, aut amicorum & conſangui-
neorum ſtatim ad nos ipſos pertinere pu-
temus, ita Chriſtiani, Spiritu Dei illumi-
nati & ſanctificati, plures alias cauſas ha-
bent, proximi miferiam & dolores partici-
pandi. Nam 1. *proximum* diligunt, ſicut
ſe ipſos, ideoque, quod illi accidit, ſibi
ipſis evenire putant; 2. *Norunt*, omnes
homines a Deo intenſiſſime diligere, cumque
ipſi Deum ſuper omnia diligant, non ſine
dolore vident, creaturis a Deo tantopere
dilectis cum variis miferiis conſiſtendum
eſſe; 3. *Sciunt*, fontem miferiarum, qui-
bus alii premuntur, in ſe ipſis etiam eſſe,
adeoque ſimilem fortunam ſibi quoque
metuendam eſſe; 4. *Conſiderant* omnes ho-
mines ut ejuſdem corporis membra, &
hinc ſe ipſos pati putant, dum fratres ſuos
pati vident; 5. *Intuentur* exemplum Dei,
Luc. VI. 36. & Chriſti, Luc. XIX. 41. Jo.
XI. 35. cujus mentem & affectum imitari
diſci-

didicerunt; 6. *Memores* sunt regulæ Christi: Quod tibi vis fieri, id & aliis feceris; 7. *Inprimis* autem sciunt, ipsum Christum in sanctis suis pati, & quod his præstatur, vere Christo exhiberi. Matth. XXV. 40. Quemadmodum affectus misericordiæ excitandus est, ut nos ad officia miseris exhibenda impellat, & promptiores reddat, ita minime fugienda est miserorum præsentia, doloris & tristitiæ metu, qua nos afficere posset illorum adspectus, sed danda est opera, ut eorum miseriam tollamus, aut saltem mitigemus. Neque id agendum est, ut triste spectaculum removeatur, quod ferre non possumus, sed ex vero amore proximi, & pio studio mandatum Dei servandi. Hinc & frequentior occasio quærenda est, misericordiam nostram exercendi, CHRISTVS OPERA, quibus miseros juvamus, officiis quibuscunque aliis excellentiora esse, haud obscure significat, Matth. XXV. 35. seqq. *tum* quod fides inprimis per charitatem efficax est, Gal. V. 6. hæc autem opera ex singulari charitate proficisci solent, *tum* quod hoc operum genere illi omnium simillimi reddimur. Quod vero & illi juvandi sint, qui ipsi causæ sunt suæ miserix, inde patet, quia illorum miseria tanto major est, homini de proximo suo judicare non licet, Luc. XIII. 2. seqq. Jo.

IX. 2. 3. & Deus ipse hunc agendi modum fervat. Hof. XI. 8. Unde non recte agunt, qui miseris peccata olim commissa acerbe exprobrant, & justam hanc esse illorum calamitatem verbis durioribus declarant, inprimis, si miser ille homo olim læserit, jam vero nostram misericordiam imploret. Quo ipso tamen non improbamus studium, miseros, quos olim graviora peccata commisisse novimus, emendandi, & ad resipiscentiam excitandi. Id saltem volumus, ut id summa cum humanitate & lenitate fiat, absque ulla exprobratione & contemptu. Res enim crudelitatis plena est, afflicto reddere afflictionem. Jac. II. 13.

§. CVIII.

Erga amicos & benefactores.

Qui nos amant, nostri sunt AMICI; & qui ipso opere felicitatem nostram promovevere studuerunt, BENEFACTORES. Cum ergo omnes homines, sicut nos ipsos, diligere debeamus, (§. 99.) amicos autem & benefactores amandi singulare adfit motivum, quod respectu aliorum hominum deficit, *illi etiam singulariter a nobis diligendi sunt.* Jam vero an or involvit studium, juvandi & perficiendi eos, quos amamus, faciendi omnia, quæ illis grata & accepta sunt, quantum id sine peccato fieri potest, & fu.

& fugiendi ea, quæ illis displicent. Unde & hæc omnia amicis & benefactoribus nostris majori gradu debemus. Inprimis autem consideranda sunt amoris officia, quæ pro suo erga nos affectu & relatione a nobis expectant, illisque merito præstanda sunt. Atque huc refero

1. *Agnitionem, & si occasio sic ferat, prædicationem amoris & beneficiorum, quibus benedictio nobis meriti sunt.* Quamvis enim, si amici & benefactores nostri veri sint Christiani, non ideo nos ament, nec beneficiis ornent, ut a nobis declarationes gratiarum actione plenas audiant, aut coram aliis laudentur, illis tamen placere haud potest, si amoris & sui erga nos studii nulla a nobis habeatur ratio. Accedit, in eo, qui amicitiam & benevolentiam aliorum non agnoscit, aut quem eam fateri pudet, non esse verum amorem, qui amicis & benefactoribus, ut talibus, debetur. Hinc merito agnoscendus est aliorum amor, & commemoranda sunt beneficia nobis exhibita. Rom. XVI. 3. 4. Phil. IV. 10.

2. *Quem amicum & benefactorem semel experti sumus, illius amicitiam & benevolentiam magnificiamus, nobis conservare & confirmare omni studio enitamur, & quicquid illam impedire posset, removeamus & fugiamus;* 1. Sam. XX. 1. seqq. Prov. XVIII. 24. XXVII. 10. Sir. VI. 14. seqq. XXVII. 20.

Z 3

3. Hinc

3. Hinc si qua re nos forte offendat, illud non statim in malam partem interpretemur, sed excusemus, condonemus, omnemque suspicionem mali animi abjiciamus; Sir. XXII. 2. seqq. XXVII. 2.

4. Neque illi nimis molesti simus impudentium novorum officiorum & beneficiorum exactione, sed illi parcamus, quantum fieri potest, & minime omnium illi irascamur, si quid forte nobis denegaverit; 2. Cor. VIII. 13. 14.

5. Ex adverso amicos & benefactores nostros juvemus, quantum possumus, in periculis & calamitate non deseramus, illis & illorum familiae vel amicis beneficiamus, & si vires defuerint, pro illis intercedamus apud Deum; 1. Sam. XIX. 4. 5. XX. 2. seqq. 2. Sam. I. 26. IX. 1.

6. Et si qua fuerit collisio officiorum erga amicos seu benefactores & alios, magis juvandi sunt amici, quam alii. Exod. II. 11. 12.

Amor erga benefactorem dicitur *GRATIS ANIMVS*, cujus oppositum aut simplex est defectus amoris, aut odium erga benefactorem. Exseri solet hoc vitium *tum* omissa gratiarum actione pro acceptis beneficiis, *tum* fuga amicitiae & conversationis pristinae, si forte benefactore non amplius opus habeamus, aut illi vires deficient, nos imposterum juvandi, *tum* desertione & abnegatione ejus, si periculosum videatur, amici causam agere, aut illi aliquo modo

modo conjunctum esse, *tum* odio adversus eum concepto, si quid læsionis ex opinione nostra nobis intulerit, aut non statim omnia desideria, quibus ipsi molesti sumus, adimpleat, *tum* denegatione auxilii & operum charitatis, quibus ipsi aut familiæ ejus prodesse possemus, *tum* denique actuali læsione, quæ multiplex esse potest, veluti obrectatio, contemptus, arcanorum nobiscum amice communicatorum sinistra manifestatio, aut alius amicitiaæ abusus. Summum ingratus animus fastidium attigisse videtur, cum adest, studium amicum & benefactorem perdendi, lucri alicujus capiendi causa, aut ut lapsu amici nostram gloriam & felicitatem promoveamus. NIHIL vero turpius esse, ingrato homine, nihil abominabilius, nihilque Deum & homines magis offendere, & communis gentium consensus, & ipsa scriptura docet. Job. XVI. 20. XIX. 14. 21. Ps. XLI. 10. LV. 13. seqq. Prov. III. 28. 29. XIX. 4. Jer IX. 4. 5. Sir. VI. 1. VII. 13. 20. XXII. 25. 26. 28. 29. 31. 2. Tim. III. 2. Nec ignotæ sunt hujus turpitudinis causæ. Nam 1. *ipsa natura* hominem impellit ad gratum animum, sic ut & impii homines & ipsi gentiles amicum & benefactorum suum diligant. Matth. V. 46. Luc. XI. 32. 33. 34. Si quis ergo amicum oderit, & beneficia ingrato ani-

mo compenſet, eum ipſam naturam huma-
 nam expulſiſſe oportet. 2. *Ingratus* mul-
 tius officii erga Deum capax eſt. Omnia
 enim huius generis officia ad amorem De-
 redeunt. (ſ. 72.) Sed qui amicum non
 diligit, multo minus Deum amare poteſt.
 1. Jo. IV. 20. 3. *Idem* nec ullum offi-
 cium erga proximum adimplere poteſt.
 Nam qui amicum & benefactorem non di-
 ligit, quomodo alios homines diligere
 poterit? Et tamen ab amore omnia de-
 pendent officia. Matth. XXII. 39. Rom.
 XIII. 8. 9. 10. *Ingratus* ergo eſt com-
 munis totius humani generis hoſtis, & ſi
 quid externe fecerit, quod ſpeciem amo-
 ris proximi præ ſe ferat, id ex lucri cupi-
 ditate aut ad oſtentationem ab eo per-
 ctum ſit, neceſſe eſt. 4. *Tota cordis in-*
grati diſpoſitio ita eſt comparata, ut nul-
 lo honeſto motivo flecti poſſit, ſed po-
 tius omnibus vitiis pateat. *Ingratus* enim
 incredibili faſtu plenus aut ſe indignum
 eſſe putat, quod aliis quicquam ſuæ felici-
 tatis debeat, aut ſibi perſuadet, ſui ſo-
 lius cauſa omnes alios homines adeſſe, ſi-
 bique ex merito inſerviendum eſſe ab
 aliis. Hinc aut accepta beneficia negat,
 aut nihili facit, aut ſe optimo jure ea ex-
 igere potuiſſe obtendit, ideoque ſe amico
 aut benefactori nullo modo obſtrictum
 eſſe putat. Sique ab aliis credatur, quod
 huic

huic vel illi gratum animum debeat, non raro enormes & atrocissimas læsiones cumulat, injuriam sibi illatam fingit, multisque obrectationibus & calumniis adversus amicum insurgit, & quandoque religionis & conscientiae prætextu abutitur, arbitratus, hoc agendi modo meriti ejus opinionem in aliorum animis deleri posse.

5. *Ingratum* simul turpissimum hypocritam, & Judæ socium esse oportet. Ps. XLI. 10. Jo. XIII. 21. seqq. Act. I. 16. seqq. Quamdiu enim amicitia & beneficiis aliorum opus habet, & ipse amorem, amicitiam, & gratum animum simulat, in pectore autem inimicitiam & odium alit. HÆC ingrati animi turpitudine simul motiva continet contra hoc vitium. Accedunt vero & aliæ rationes, quales sunt,

1. *Suspiria* & lacrymæ eorum, qui fraudem & hypocrisim falsorum amicorum experiuntur; Ps. LV. 13. seqq. XLI. 10. 11.
3. *Comminationes* gravissimarum pœnarum; Jer. IX. 4. seqq.
3. *Justa* abominatio, quam contra ingratum concipient omnes honesti viri; Sir. XXII. 32.
4. *Defectus* amicorum, si forte illis opus habeat; Sir. XXVII. 17. seqq.
5. *Iniquitas* in ipsum Deum, qui beneficia ab amicis collata ipse nobis exhibet, iisque tantum ut instrumento nobis benefaciendi utitur. Sir. VI. 16.

Cum tamen accidere possit, ut a falsis amicis decipiamur, aut beneficiis periculosissimum hostem nobis comparemus, ideoque magna opus sit prudentia, cui & Christianos studere oportet, Matth. X. 16. non inutile erit, regulas admodum necessarie hoc loco subiecisse:

1. *Ipse quidem ex universali amoris lege omnium esto amicus, sed cave, ne credas, quemque & tuum esse amicum, qui amicitiae speciem præ se fert, ideoque nec cujusvis familiaritate utaris; Sir. VI. 7.*
2. *Cum verus & fidelis amicus ingens Dei beneficium sit, & hujus vitæ conditiones postulent, ut hujus generis amicos habeamus, & cum illis familiaritatem colamus, Prov. XVIII. 24. Sir. VI. 14. seqq. XXV. 112. omnibus autem, qui amicitiam simulant, non statim fidendum sit, necesse est, ut, quos nobis amicos comparare volumus, diligenter exploremus, eorumque consuetudinem & familiaritatem queramus, qui Deum timent, honestatis studiosi sunt, & integerrimi animi ac amicitiae non simulatae specimina ediderunt; Pl. I. 1. Cl. 3. 4. Prov. XVII. 17. Sir. XXXVII. 1.*
3. *Talem amicum si humanitate, studio, ac beneficiis tibi comparaveris, aut per Dei bonitatem sine tua opera inveneris, ille tibi pretiosior sit opibus & benevolentia potentiorum, noli eum cum aliis com-*
muta-

mutare, ejus amorem & amicitiam mereri perge, ipsius infirmitates tolera, tuas autem occulta, familiariter cum eo vivas, sed cave, ne amicitia ejus unquam in inimicitiam convertatur; Sir. VI. 15. IX. 14. 15. XIX. 15. XXXVII. 2.

4. Quia tamen possibile est, ut tuus aliquando fiat inimicus, noli tua arcana cum eo communicare, quorum manifestatione tibi plurimum nocere posset, nec in amici tui arcana inquire, si vero ipse te illorum fecerit conscius, custodi ea, nec aliis unquam revela; Sir. VI. 9. 13. Prov. XX. 19. XXV. 9. Sir. XXII. 27. XXVII. 17. 18. 19. 24.

5. Beneficia omnibus quidem exhibenda sunt, qui illis indigent, Gal. VI. 9. 10. nemini autem obtrudenda, Matth. VIII. 34. IX. 1. nec cum spe remunerationis aliquando accipienda distribuenda, Luc. VI. 34. 35. nec imprudenter elocanda, sic ut ipsi ad inopiam redigamur, & nostram sustentationem ab aliorum amicitia expectare necessum habeamus; Sir. XXXIII. 20. XLI. 30.

6. Si quid beneficii in alterum contuleris, cave, ne hoc illi unquam exprobres; Sir. XVIII. 18. XLII. 28. Jac. I. 5.

7. Cave etiam, quantum potes, ne, quem beneficiis ornasti, tui aliquando fiat laboris & officii socius. Fieri enim potest,

ut

ut æqualis tibi factus suam utilitatem tu
impediri credat, ideoque te oderit, con-
temnat, persequatur, & insidias tibi struat.
Et dolor, quem inde senties, omnium est
acerbissimus. Ps. LV. 13. 14. 15.

§. CIX.

Erga ini-
micos.

Qui nos odit, INIMICVS appellatur. &
quia odium est averfatio perfectionum &
felicitationis alterius, ille non tantum bonum
quo forte fruimur, nobis invidet, & ma-
lum precabitur, sed etiam, nisi vires noc-
cendi defint, ipse mala nobis inferet.
Cum ergo hic inimicorum affectus erga
nos aliquid mali fit, & anima, quicquid
malum esse judicat, non possit non aver-
fari, hæc autem averfatio odium dicitur,
odium adversus inimicos non videtur esse
prohibitum. At vero si consideremus
pravum hunc affectum ab ipsis hominibus,
quibus inest, distinguendum esse, & simul
rationem habeamus universalis illius legis,
quæ amorem proximi inculcat, (§. 99.) fa-
cile apparebit, inimicos non odio habendos, sed
potius diligendos esse. Matth. V. 44. Luc. VI.
35. Rom. XII. 20. Ex quo sequitur,

1. Non licere homini christiano, ullius homi-
nis, ne ipsius quidem inimici, inimicum esse.
2. Si vero non licet, inimicum odisse,
merito abstinendum est ab animo & pro-
posito

posito, illi nocendi, quamvis ipse nos læ-
ferit. Mala, quæ alteri propter læsiones
nobis illatas rursus inferuntur, **VINDICTA**
appellatur, ad quam qui pronus est, **VIN-**
DICTÆ CUPIDVS dici solet. *Ergo fugienda*
est omnis vindicta, & vindictæ cupiditas, Prov.
XX. 22. Rom. XII. 17. 19. 1. Thess. V. 15.
1. Pet. III. 9.

3. Qui omnem inimico nocendi ani-
mum abjicere debet, facilis & pronus sit
ad condonandum, nec læsiones sibi illa-
tas alteri ad mala reciproce sentienda im-
putet. Hac animi dispositione qui gau-
det, **PLACABILIS** dicitur. *Ergo & Christia-*
nos placabiles & ad condonandum faciles esse
oportet. Matth. V. 24. 25. VI. 14. Luc. VI.
37. XI. 4. XVII. 3. 4. Eph. IV. 32. Col.
III. 13.

4. Minime autem sufficit, non nocuisse
proximo, qui nos odit, & forte læsit, sed
etiam amore prosequendus est. Cum
igitur amor studium benefaciendi invol-
vat, & maximum beneficium proximo
exhibeatur, si a malis spiritualibus libere-
tur, quæ æternam mortem inferunt, &
quorsum sine dubio odium & inimicitia
adversus nos pertinet, *neceffe est, ut inimi-*
corum odium in amorem convertamus, eosque
nobis reddamus amicos, Sir. XXII. 27. Prov.
XXV. 22. Rom. XII. 20.

5. Hanc ob causam diligenter inquiren-
dæ

da & tollenda sunt causa odii, quas inimicus habet, aut habere sibi persuadet. Rogandus est ergo inimicus, ut eas nobiscum communicet, sique appareat, nos aliquid contra eum peccasse, deprecemur offensionem, si vero odium ejus sinistra persuasione nitetur, demonstremus contrarium, & omnem offensionis speciem sollicitè fugiamus. Matth. V. 23. 24. Luc. VII. 3. 4. 1. Sam. XXIV. 9. seqq. 1. Thess. V. 22.

6. Potest autem inimicus noster non tantum spiritualibus sed etiam corporalibus beneficiis juvari. Cum igitur amor sit dispositio, ex quacunque proximi perfectione voluptatem capiendi, & hinc eam promovendi & augendi studium involvat, quisque & terrena inimici utilitatis rationem habeat, in quacunque necessitate eum juvet, miserias & afflictiones ejus mitiget, bene illi precetur, & felicitatem illi ex animo gratuletur. Prov. XXV. 21. Matth. V. 44. Rom. XIII. 20. 21.

7. Quia tamen proximus, & hinc quoque inimicus, non magis diligendus est, quam quisque se ipsum diligere debet, (§. 99.) singula haec officia ita determinanda sunt, ut amor sui ipse non violetur.

8. Si ergo acciderit, ut inimicus nos aggrediatur, & lationem nobis intendet, quam sine ipsius damno a nobis remove haud possumus, hoc moderamen inculpata tutela,

tela, salvis officiis erga inimicos, adhiberi potest.

9. Sic etiam si injuria nobis facta fuerit, & gravius damnum inde nobis enasceretur, nisi satisfactionem peteremus, *salvo amore proximi, officium judicis implorare licet, ut ledentem ad justam satisfactionem cogat.* Rom. XIII. 4.

INIMICVS non confundendus est cum HOSTE, qui posterior, si solus sit hostis, externa quidem mala infert, sed absque odio. Qui amorem inimici impossibilem esse putant, ipsam inimicitiam ab inimico non distinguunt. Inimicitia semper est aliquid mali, & hinc odio digna; sed non inimicus. Malum, quod in eo recte odimus, ipsi plus nocet, quam nobis. Suam enim ipsius animam perdit, nobis autem tantum ratione corporis, famæ, vel opum nocet, & hoc quidem, quantum a Deo permittitur. Itaque nostra commiseratione dignior est, quam odio. Similis est homini, deliquium animi passio, qui proprio gladio & se & alios jugulare tentat. Et certe ab illis tantum metuendum non est, quantum ab iis, qui blandis verbis & malo exemplo ad varia peccata nos seducunt. Deinde inimicus ex accidente nobis prodest, dum multiplicem occasionem nobis subministrat, nos ipsos explorandi, emendandi,

dandi, & in variis operibus bonis excen-
 cendi. Forte etiam cogitat, se a nobis
 læsum esse. Nec impossibile est, ut al-
 quando noster amicus fiat, qua mutatione
 facta multum lucratur, si inimicitias &
 læsiones ejus amore exceperimus. Sed
 considerationes istæ tantæ non sunt, ut
 hominem naturalem ad diligendum inimi-
 cum flectere possint. Quodsi autem cor
 ejus divina gratia dispositum est, ad ap-
 probanda & diligenda ea, quæ Deus a
 nobis approbari & diligere vult, in Evange-
 lio multa invenit motiva, quæ hunc amo-
 ris affectum excitare possunt. Nam 1. *In-*
tuetur infinitum Dei amorem, qui tantus
 erat, ut & filium suum pro nobis, inimi-
 cis ipsius, in mortem traderet; Jo. III. 16.
 Rom. V. 8. 10. 2. *considerat* exemplum
 Christi, qui pro inimicis suis infinitos do-
 lores sustinebat, & pro illis in cruce de-
 precabatur; Luc. XXIII. 34. 3. *Norunt*,
 se esse filios Dei, hujus prærogativæ digni-
 tatem sentiunt, & æquum esse putant, ce-
 lestem hunc patrem imitari, qui sua bene-
 ficia inter malos non minus quam bonos
 distribuit; Matth. V. 45. 4. *Sciunt*, &
 suos inimicos a Deo intensissime diligi,
 eorumque salutem ab eo desiderari: Cum
 igitur & ipsi Deum sincero corde diligant,
 non possunt non eos diligere, qui a Deo
 tantopere diliguntur; 5. *Cogitant*, inimi-
 cos

cos suos non minus a Christo redemptos esse, quam se ipsos, & hinc iniquum esse, eos odio prosequi, pro quibus Christus sanguinem suum effudisset; 6. *Animo suo diligenter* ponderant, se Deum quotidie infinities lædere, nec se peccatorum suorum veniam petere posse, nisi & ipsi inimicis suis condonarent, eosque diligerent; Matth. VI. 12. XVIII. 23. seqq. 7. *Dolent*, hominem a Deo adeo dilectum, & a Christo redemptum, odio & inimicitia adversus proximum suum furere, & hoc ipso beneficio meriti Christi se indignum reddere, qua consideratione non tantum ad misericordiam erga inimicum, sed etiam ad averfationem omnis odii adversus eum moventur; 8. *Nec obliviscuntur*, se propter innumeras Dei & proximi offensiones aliorum amore indignos esse, & licet solatium inde petant, quod hunc inimicum non lacefferint, sciunt tamen, se alio respectu non prorsus infontes esse; 9. *Denique* ingens illud præmium ante oculos habent, quod promissum est iis, qui facile condonant. Luc. VI. 37. His aliisque motivis Christianorum animus semper magis magisque disponitur, ad offensiones proximo non imputandum, sed potius condonandum, qui MANSVETUDO dicitur; virtus, cui & terrena præmia promissa sunt. Matth. V. 5. lisdem etiam

Schub. Theol. Moral.

A a cau.

causis VINDICTA diffuadetur, quam Christiani eo magis fugiunt, quo certius sciunt, eam esse violationem jurium Dei majestaticorum. Ipse enim est supremus omnium iudex; Gen. XVIII. 25. Pf. VII. 9. 12. Ipsius igitur est, offensiones & læsiones, quæ suis subditis inferuntur, ulcisci, Deut. XXXII. 35. Pf. XCIV. 1. Rom. XII. 19. Ebr. X. 30.

Hæc vero omnia non obstant, quo minus, qui invaditur ab alio, & periculum vitæ subit, eam vi & armis, etiam cum iactura vitæ aggressoris, defendere possit & debeat. Qui enim interfici, quam iniuriatori damnum inferre mallet, proximum magis diligeret, quam se ipsum, quod tamen est contra regulam Christi. Matth. XXII. 39. Deinde vita nostra est in fide deposita, a Deo nobis tradita, cujus conservandæ & defendendæ rationem ipsi vitæ auctori, aliquando reddituri sumus. Et si proximo injuste in vaso, & in periculo vitæ versanti, opem ferre debemus, etiam si id non sine invasoris damno & periculo fieri posset, quidni nobis ipsis hoc officiorum genus præstemus? Lex *de non occidendo altero* hac defensione non violatur. Non enim nos aggressorem occidimus, sed ipse se interficit, dum nos ad hanc violentam defensionem cogit. Neque objici potest præceptum: *Noli resistere*

re malo. Matth. V. 39. Hæc enim regula ex universaliori limitanda & interpretanda est. Deo quidem confidendum est in periculis, sed ita, ne ipsi media naturalia conservationis nostræ negligamus. Et quando vitam nostram pro fratribus ponere jubemur, I. Jo. III. 16. id de auxilio aliis ferendo, & de graviori officio erga proximum cum neglectu levioris officii erga nos ipsos præstando, intelligi debet. (§. 99. Sch.) Præter hæc in genere tenendum est, omnes istas leges de officiis erga alios *statum regularem* supponere, in quo illorum adimpletio & physice & moraliter nobis est possibilis. Ad impossibilia enim non datur obligatio. (§. 39.) Sed quemadmodum & aggressorem diligere debemus, sicut nos ipsos, ita & moderanda est defensio nostra, ut illi parcamus, quantum fieri potest. Itaque aut fuga nobis consulamus, aut motivis & suasionibus animum ejus placemus, aut vires nocendi frangamus, aut, si lædendus est, minima læsio præferatur, & si in fugam conversus fuerit, non persequamur eum, nisi verendum sit, ne restitutis viribus nos denuo & efficacius aggrediatur.

Læsiones jam illatæ tolerari quidem & condonari debent sine accepta satisfactione. Neque hic provocandum est ad exemplum Dei, qui peccata sine interveniente

fatisfactione non remittit, aut ad Matth. VI. 12. Nam in Deo causæ sunt exigendæ satisfactionis, quæ in homines non cadunt, & quæ si in Deo quoque deficerent, ille ex immensa sua bonitate lubentissimè absque omni satisfactione condonaret. Et Matth. VI. 12. non modus, sed voluntas & studium remittendi determinatur. Fieri tamen potest, ut, salvo amore inimici, satisfactionem postulare debeamus. Hanc necessitatem adesse puto, cum quis suo munere, quemadmodum oportet, fungi, cum se suosque conservare, aut scædalem læsione datum aboleri non potest, nisi præstetur satisfactio. Nec illicitum est, eam postulare, si læsiones continuo recurrerent, aut majora pericula metuenda forent, nisi aggressorum petulantia satisfactionis impositione coerceretur. Sed cavendum est, ne quis ipse hanc satisfactionem extorqueat, verum potius officium iudicis imploret, qui personam Dei refert, illiusque nomine injurias ulciscitur. Rom. XIII. 4.

§. CX.

Erga mortuos.

Mortui quidem nulla re a viventibus juvari possunt. Quia tamen non prorsus perierunt, sed animæ illorum vivere pergunt, & corpora aliquando restituentur, con-

considerandi sunt tantum ut absentes, & qui peregre a nobis abierunt. Cum ergo amoris officia non tantum presentibus, sed etiam absentibus debeamus, (§. 99.) defuncti quoque diligendi, & certis officiis prosequendi sunt, quantum id illorum status patitur. Amor autem ita comparatus est, ut objecto amato frui cupiat, ejus presentiam desideret, & absentiam agre ferat. Ergo

1. Et defunctorum mortem doleamus, & tristitiam ex ea capiamus, presertim, si de nobis & aliis bene meriti fuerint, & eorum vitam multum adhuc profutura fuisset. Gen. L. 1. Deut. XXXIV. 8. 2. Sam. I. 12. Jo. XI. 35. 36. Eccl. VII. 3. 4. 5.

2. Cum tamen beate defuncti in caelestem patriam transferantur, ibidem ineffabili gloria fruuntur, & ab omnibus hujus vitæ calamitatibus liberentur, amor simul postulat, ut tristitiam, quam ex illorum discessu capimus, gaudio de illorum felicitate temperemus, precipue, si multum miseriarum in hac vita passi fuerint, & majoribus adhuc periculis morte eripiantur. Jer. XXII. 10. 1. Thess. IV. 13.

3. Ejusdem amoris effectus est, ut defunctorum sæpe recordemur, eorum memoriam, si meritis & virtutibus ornati fuerunt, cum veneratione renovemus, illorum etiam exemplo in nostram & aliorum ædificationem utamur, &

quicquid mortuorum honori contrarium esse iudicatur, aboleamus. 2. Sam. I. 12. seqq. Matth. XXVI. 7. seqq. XXVII. 57. seqq. Marc. XVI. 1. Ebr. XIII. 7.

4. Et quia nunquam aut rarissime certo constat, quænam animæ morientis fuerit conditio, amor autem optimum semper præsumit, merito abstinendum est a temerario iudicio de mortuorum damnatione. 1. Cor. IV. 5.

5. Cum amor nos obliget ad faciendæ ea, quæ alteri grata & accepta sunt, & quæ a nobis fieri cupit, nostri quoque est officii, ea fideliter præstare & adimplere, quæ moriturus post mortem suam a nobis se peragi velle declaraverit, nisi rei impossibilitas aut aliud officium gravius obstat. Jer. XXXV. 6. seqq. Gal. III. 15.

Quatenus his officiis nostram fidem immortalitatis animæ, resurrectionis mortuorum, & nostræ cum illis reduntionis testamur, novum ea adimplendi motivum accedit. Non impossibile est, ut amicorum mortem simul doleamus, & de illorum translatione gaudeamus. Prius est humanitatis, posterius fidei officium. Et quamquam fides humanitatis sensum non improbat, eum tamen temperat & moderatur. Licet itaque tristitiam in pectore alere, licet illacrymare morte mariti, conjugis, parentis

rentum, liberorum, amicorum, & hoc quidem ad mensuram amoris, meritorum, & beneficiorum a defuncto acceptorum. Sed non licet se totum tradere planctibus & mœrori. Nam nec defunctus in totum periit, & si periisset, magis tamen in iusto Dei iudicio acquiescendum, quam nimio dolore illud accusandum foret. Nec nos, mortuo amico, perituri sumus, cum Deus omnium hominum curam gerat, & ipso defuncto tantum hactenus usus sit, tanquam medio, quo sua nobiscum beneficia communicavit. Ad officia mortuis exhibenda referri etiam solet *CVRA HONESTÆ SEPULTURÆ*, quæ quidem ad proximos agnatos & hæredes pertinet, illis autem deficientibus aut impeditis, ad quemcunque alium. Tob. I. 20. 21. Matth. XXVII. 57. Sepultura in se quidem non est officium, quod mortuis immediate præstatur. His enim perinde esse potest, siue in superficie siue in visceribus terræ corruptionem patiantur. Magis hac re inservitur viventibus, quibus ad spectus cadaveris humani multiplex tædium pareret, aut morbi aliaque damna inferrentur, si humana corpora in libero aëre putrescerent. Postquam autem mos sepeliendi mortuos ab antiquissimis temporibus invaluit, in officium humanitatis abiit, & homines credere cœperunt, defectum ho-

nestæ sepulturæ magnam indignitatem & contemptum involvere, ex qua causa etiam flagitiosis hominibus ea denegari solet. Et hæc ratio est, cur mortuos sepelire necessarium amoris & humanitatis officium esse credatur. Cæterum pro mortuis non est orandum, neque in eorum commodum missæ & vigiliæ celebrandæ, &c. Hæc enim omnia superstitionem pontificiam de purgatorio & aliis rebus supponunt. Sic etiam mortui nec invocandi nec adorandi sunt. Ut enim taceam, hunc cultum esse speciem idololatricæ, (§. 71. 86. 87.) mortui nec preces nostras audiunt, nec cultum, qui illis defertur, norunt. *Jes. LXIII. 16.* Si in beatas sedes translati sint, ipsi cum sanctis angelis Deum adorant & celebrant, eumque solum a viventibus adorari & invocari volunt. Et quemadmodum angeli se adorari nolunt, *Apoc. XXII. 9.* ita & defunctos sanctos pari modo sentire certum est.

§. CXI.

Erga angelos.

ANGELI sunt aliquod spirituum perfectiorum genus, quod Deus ad singulare suum ministerium, quo in omnibus universi partibus fungendum esset, creavit. Qui in bono perseverarunt, nunc quidem cælesti gloria fruuntur, nihilo tamen minus

nus nobis multiplici ratione ministrant, nostramque utilitatem & salutem promouent. Ebr. I. 14. Nam & Dei voluntatem resque arcanas hominibus sæpe manifestarunt, Jud. XIII. 3. seqq. Dan. IX. 21. seqq. X. 11. seqq. Luc. I. 13. 26. Matth. I. 20. II. 13. & diabolorum machinationibus & insidiis se fortiter objiciunt, Dan. X. 13. 20. Jud. v. 9. & pios custodiunt, Ps. XXXIV. 8. XCI. 11. 12. & ab impiis Dei contemptoribus vindictam sumunt, Gen. XIX. 1. 13. 2. Reg. XIX. 35. & de conversione peccatorum exultant, Luc. XV. 10. & Christum aliquando ad iudicium comitabuntur, impios a piis separaturi, eosque coram tribunali magni illius iudicis constituturi. Matth. XIII. 41. XVI. 27. XXV. 31. 1. Thess. IV. 16. Quamvis ergo nulla lex in sacris literis extet, quæ officia erga angelos immediate præcipiat, tamen, cum in his angelorum affectionibus & ministeriis varia motiva contineantur, aliquid intuitu angelorum faciendi vel omittendi, omne autem motivum cum actione connexum obligationem constituat, quæ eo gravior est, quo gravior est motivum, & quo clarius illud nobis manifestatum est, (§. 35.) *negari haud potest, dari officia erga angelos.* Ut vero ea recte cognoscantur, inquirendum est, quidnam illud sit, ad quod agendum

dum angelorum consideratione moveri possimus. Quando igitur cogito,

1. Angelos esse spiritus animabus nostris longe perfectiores, potentiores, & sanctiores, Deum summa devotione & humilitate colere, & voluntatem ejus perfectissima obedientia perficere, magnam mihi rationem adesse video, *eos in magno honore habendi, virtutes illorum deprædicandi, & tam præclarum exemplum imitandi.* Ps. CIII. 20. 21. Jos. V. 14. Jes. VI. 2. 3.

2. Et quia angeli nostra conversione & salute delectantur, ideoque nos ex toto corde diligunt, Luc. XV. 10. nos custodiunt, Ps. XXXIV. 8. nostram salutem promovent, Ebr. I. 14. & a Deo intensissime diliguntur, cujus dilectos amicos & ministros ut & nos diligamus, æquum est, *hi spiritus sine dubio a nobis quoque diligendi sunt.* Matth. XVIII. 10.

3. Angeli sæpe nobiscum versantur, & non tantum custodes, sed etiam testes nostrarum actionum sunt, licet a nobis non videantur. 2. Reg. VI. 16. 17. Cum ergo, qui non omnem pudoris sensum excusserunt, in conspectu honestorum hominum a flagitiis abstinere soleant, angeli autem tanquam sanctissimi spiritus, omne malum avertentur, *hoc quoque illis debemus, ut eorum intuitu a peccatis nobis caveamus.*

4. Denique cum angelorum ministerium

rium, quo & nihil tale opinantes fruimur, singulare Dei fit beneficium, angelis autem nihil magis curæ sit, quam ut Deus per ipsos celebretur, & ex ipsorum ministerio omnis honor in Deum redundet, hoc quoque officium huc referri potest, ut Deo pro custodia & ministerio angelorum gratias agamus, eumque celebremus.

Officia erga angelos ad officia erga alios seu proximum referre, nullus dubito, ideoque ea universali lege Matth. XXII. 39. contineri statuo. Honor angelis deferendus minime fit cultus religiosus, *tum* quoniam tunc esset species idololatriæ, (§. 71.) *tum* quia ipsi solum Deum adorant, nos vero illorum exemplum sequi debemus, *tum* denique quia ipsi adorari nolunt, & quidem ex hac ratione, quia ipsi nostri conservi essent. Apoc. XXII. 9. Imo ne quidem invocandi sunt. Non enim certo constat, quisnam illorum, & num hoc vel illo tempore nobis adsit. Nam quamvis Deus angelos quandoque ad nos mittat, minime tamen credendum est, hunc vel illum angelum nobis datum esse perpetuum comitem, patronum, & protectorem. Itaque honorandi sunt, 1. considerando illorum perfectionem & summam felicitatem; 2. desiderando illorum consortium & communionem; 3. virtutes illorum tanquam

quam imitationis exemplum nobis & alii proponendo; 4. illorum etiam prerogativas agnoscendo, eosque propterea magnificiando. Officia erga diabolum, ut a nonnullis dicuntur, potius sunt officia erga Deum & nos ipsos contra diabolum. Consistunt enim in vigilantia, qua nobis ab ipsius insidiis cavemus, & in perpetua pugna adversus ejus machinationes & opera. Sed de his alibi commodior erit dicendi occasio.

§. CXII.

Erga bruta
& res inanimatas.

Bruta & res inanimatae a Deo creatae sunt in certum finem, & ad nos aliquam habent relationem. Est ergo Dei voluntas, ut iis quoque huic fini conformiter utamur. At vero sola divinae voluntatis declaratio jam infert fortissimam obligationem. (§. 36.) Ergo & dantur officia erga bruta & res inanimatas. (§. 38.) Quis quis accuratius cognoscere velit, finem a Deo intentum, cum hoc rerum genus crearet, ante oculos habeat. Atque tunc facile inveniet,

I. *Brutis rebusque inanimatis ita utendum esse, ut ex iis summam Dei majestatem agnoscamus, eamque per harum rerum usum manifestemus.* Nam in hunc finem totus mundus creatus est. Rom. I. 21. Et haec Numi-

Numinis cognitio & glorificatio summo etiam legum naturalium principio inculcatur. (§. 17.)

2. Homines ad vitæ suæ conservacionem opus habent cibo & potu. Huic autem fini multæ res inservire possunt, quas terra generat & alit. Cum igitur Dei sit voluntas, ut vitam nostram mediis naturalibus conservemus, (§. 93.) & ipsius providentia cuncta sic disponantur, ut harum rerum copia nunquam desit, *homo rebus omnibus ad suam conservacionem fruatur, quæ alimentorum habent vim & rationem.* Gen. I. 29. IX. 2. 3. Rom. XIV. 2. 3. I. Cor. VIII. 8. X. 25.

3. Post lapsum nobis quidem impositus est durus labor. Gen. III. 19. Quia vero Deus in nostris calamitatibus nullum habet beneplacitum, licet omnino, onus nobis impositum facilius reddere. *Hinc & rebus omnibus, quibus possumus, ad vitam commodius transigendam utamur.* Gen. XXXI. 17. Luc. X. 34.

4. Bruta, licet ratione careant, vitam tamen & sensationes habent, quarum aliæ voluptatem aliæ tædium & dolores pariunt, illisque ad vitam conservandam varii terræ fructus destinati sunt. Gen. I. 30. Cum ergo bruta voluntati divinæ convenienter tractanda sint, *quisque animalibus, quæ in ipsius sunt potestate necessarium pabulum sub-*
mini.

ministret, nec ea sine necessitate affligat, multo minus occidat. Deut. XXV. 4. Matth. VI. 26. Prov. XII. 10.

Hæc officia intuitu brutorum rerumque inanimatarum quidem exercentur, rectius tamen officia erga Deum & nos ipsos dici debent. Animantium carnem recte a nobis edi, manifestum est. Potest enim ex iis cibus humanæ naturæ conformis præparari. Brutorum, quæ edi solent, longe major & tanta est semperque fuit copia, ut, nisi comederentur, terra illis alendis non sufficeret, ipsa hominibus necessaria alimenta præriperent, & sine ulla utilitate tandem perirent. Accedit mandatum Dei, Gen. IX. 3. & denique lex ceremonialis, quæ disponebat, quibus vesci liceret animalibus & quibus non liceret. Atque hoc cibi genus jam ante diluuium hominibus concessum fuisse, tum ex dominio in bruta primis hominibus tradito, Gen. I. 25. 28. tum ex grege Abelis, Gen. IV. 2. 4. tum denique ex defectu interdicti colligo. Abusus creaturarum committitur, quando ad fines a Deo non intentos a nobis adhibentur. Id quidem non raro ex simplici ignorantia fieri potest. Quis enim cuiusvis rei peculiarem finem novit? Certo autem rebus a Deo creatis abutimur, cum nostræ voluptatis, petulantia, & ambitioni inservire debent,

cum

cum bruta crudeliter affligimus & excruciamus, cum ea occidimus, licet nec noceant nec profint nobis, cum res nobis aut proximo utiles ex mera petulantia perdimus, cum præsertim eas, quas divina bonitas ad vitæ nostræ conservationem nobis porrigit, contempnimus, & corrumpimus. Hic rerum abusus, cui omnia fere subjecta sunt hominum vanitate & malitia, Deo tantopere displicet, ut & ex hac ratione præsentem rerum faciem immutare decreverit. Rom. VIII. 19. seqq.

CAPVT IV.

DE

OFFICIIS CHRISTIANORVM
IN STATV OECONOMICO.

§. CXIII.

Ea nunc est mortalium conditio, ut nisi a se invicem mutuo juventur, illis pereundum, aut miserrime vivendum esset. Et quanquam ad auxilium aliis, qui eo indigent, sponte ferendum quisque legibus Christianorum obligetur, (§. 99.) hoc tamen negotium facilius ac felicius procedit, si nonnulli ad communem finem conjunctis viribus consequendum singulari & arctiori vinculo uniantur. Hoc vinculum

Societates
& status inde dependentes.